

עמדות מורים כלפי תלמידים עם צרכים מיוחדים לעומת עמדותיהם כלפי תלמידים רגילים

רחל סלמור, אסיה שרון, אורלי קיים

תקציר: מטרת המחקר הייתה להשוות עמדות מורים גלויות וסמויות כלפי תלמידים עם צרכים מיוחדים (תלמידים עצ"מ) עם עמדותיהם כלפי תלמידים שאינם שגורים ככאלה (תלמידים רגילים). לצורך כך נעשה שימוש בשאלון מטפורות אסוציאטיביות המכיל 80 מטפורות מ-8 תחומי תוכן במטרה לאפשר בחירת מטפורות בתחומים מגוונים. במחקר השתתפו 257 מורים מאזור המרכז, שכמחציתם בחרו מטפורות עבור המושג תלמיד עצ"מ, והמחצית האחרת עבור המושג תלמיד רגיל. הממצאים הראו כי התלמיד הרגיל מועדף על ידי המורים יותר מהתלמיד עצ"מ, וכן שתלמיד עצ"מ מרתיע במידת-מה, נתפס כאיטי, כקולני וכבלוט, אך גם כפגיע וכעדין וכמי שנחוצים לו הגנה, חום ודאגה.

בכיתות רגילות, אך רק מחקרים בודדים בדקו עמדות של מורים כלפי תלמידים עצ"מ (Cook, 2004; Cook, Cameron & Tankersley, 2007). על פי מחקרים אלה נמצא, שעמדות המורים כלפי תלמידים עצ"מ התאפיינו בדאגה, אדישות ודחייה, לעומת עמדותיהם כלפי תלמידים רגילים שהתאפיינו ביצירת קשר ובפיתוח של יחסי גומלין.

שימוש במטאפורות לחשיפת עמדות סמויות

תכונותיה המיוחדות של המטאפורה הופכות אותה לכלי מחקר חשוב במחקרי עמדות. ראשית, המדידה באמצעות מטאפורות היא מדידה עקיפה, שכן הנבדקים נשאלים על המטאפורות שלהם, ואינם נשאלים ישירות על עמדותיהם כלפי נושא העמדה, כמו במחקרי עמדות מקובלים. המטאפורה נוצרת על ידי קישור בין שני תחומים הרחוקים זה מזה. תחום אחד הוא תחומו של נושא העמדה, במקרה שלנו תחום בית הספר והתלמידים, שכן מדובר במושגים "תלמיד" ו"תלמיד בעל צרכים מיוחדים". התחום האחר שונה ממנו לחלוטין (מאכלים, צבעים וכן הלאה, ראו בפרק השיטה). במדידה מטפורית הנבדקים נדרשים לבחור או

עמדה ומחקרי עמדות

המושג "עמדה" לקוח מתחום הפסיכולוגיה החברתית, והוא מוגדר באופנים שונים. המשותף בין ההגדרות השונות הוא ראיית העמדה כנטייה להגיב באופן מסוים על גירויים: עצמים, אנשים או מאורעות. לפי הגישה המקובלת, לעמדה יש שלושה רכיבים: קוגניטיבי, אפקטיבי והתנהגותי (Breckler, 1984; Tripp & Sherrill, 1991). הרכיב הקוגניטיבי כולל את סך כל הידע, העובדות, הדעות והאמונות של אדם בנוגע לאובייקט נתון. הרכיב האפקטיבי כולל את רגשותיו של אדם כלפי האובייקט: אהבה, שטאה, משיכה ורתיעה. הרכיב ההתנהגותי כולל את התנהגותיו בפועל של האדם כלפי האובייקט, והוא מושפע בעיקר משני הרכיבים האחרים. יש חוקרים המפרידים בין עמדה לבין התנהגות. על פי אבחנה זו, עמדה מבטאת נטייה לפעול בדרך מסוימת, והיא מיוצגת באופן מילולי בלבד. לעומת זאת, התנהגות מוגדרת כפעולה עצמה. על פי גישה זו, העמדה כוללת את הרכיב הקוגניטיבי והאפקטיבי בלבד. יש הכוללים בעמדה גם את הכוונות להתנהגות, אך לא את ההתנהגות בפועל.

מחקרים רבים נעשו על עמדות מורים כלפי שילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים (עצ"מ)